

WITOLD MACKIEWICZ

SERIA WYDAWNICZA BIBLIOTEKI MYŚLI SEMIOTYCZNEJ

W ramach programu resortowego RPB III Znak - Język - Rzeczywistość kierowanego przez prof. Jerzego Pelca i koordynowanego przez Zakład Semiotyki Logicznej Uniwersytetu Warszawskiego, od dwóch lat są publikowane prace z zakresu semiotyki logicznej, filozofii języka i semantyki. Dotychczas (marzec 1993) opublikowano 20 pozycji.

1. Leon Koj: *Problemy semiotyki logicznej*. Warszawa 1990, 452 s. Pozycja została wydana pod patronatem Polskiego Towarzystwa Semiotycznego i przy współpracy Wydawnictwa Towarzystwa Naukowego KUL w Lublinie, w serii „Rozprawy Lubelskie”. Przedmowę napisał Jerzy Pelc. Czytamy tam: „Oprócz rozważań, które w sposób naturalny kojarzą się ze słowem *logiczny* w jego tradycyjnym znaczeniu, posługują się bowiem pojęciami zmiennej, funktora, funkcji, kwantyfikatora, deskrypcji, abstrakcji, zbioru, relacji, modelu, ekstensji, intensji, interpretacji, stosują jako narzędzia definicję, klasyfikację i uporządkowanie, zawierają działania na zbiorach i relacjach, oprócz więc rozważań z dziedziny logiki, weszły do tej książki zagadnienia z tamtymi ściśle związane, mianowicie ontologiczne i gnozeologiczne”.

Autor podejmuje problem uniwersaliów, światów możliwych i fikcyjnych, analizuje problematykę konieczności, możliwości i dostępności świata, prawdziwości zdań, zdań fikcjonalnych, metaforycznych i ironicznych. W wielu rozdziałach mówi się o zagadnieniach teoriopoznawczych z uwzględnieniem rozstrzygnięć z zakresu psychologii poznania i psychologii myślenia, psycholingwistyki i psychosemiotyki. Omówione także zostały różne ujęcia filozofii języka i metodologii językoznawstwa, z jednoczesną analizą różnych systemów gramatycznych (np. gramatyka składników bezpośrednich, struktur frazowych, znaczników semantycznych, gramatyki transformacyjnej HARRISA i CHOMSKY'EGO). Poważną część rozprawy autor poświęcił analizie problematyki semantycznej, gdzie omówiono: semantyki transformacyjne i genetyczne; pojęcia struktury głębokiej i reguły znaczeniowej; znaczenie zdania; ekstensjonalne semantyki referencyjne i semantyki intensjonalne. Jak autor pisze w *Zakończeniu*, pragnął osiągnąć „coś więcej niż referowanie w pewnym porządku różnych doktryn i metod”, to jest - chodziło także o zaprezentowanie różnych problemów nurtujących współczesną myśl semantyczną. Książkę zamyka obszerny wykaz bibliografii i *Indeks rzeczowy*.

2. Urszula M. Żegleń: *Modalność w logice i w filozofii*. Warszawa 1990, 404 s. Seria „Rozprawy Lubelskie” pod redakcją Leona Koj. Autorka jest pracownikiem naukowym Zakładu Logiki i Teorii Poznania KUL w Lublinie (monografia jest omówiona w ramach *Tez habilitacyjnych*).

3. Jacek Woźniak: *Logiczna analiza pojęć typologicznych*. Warszawa 1990, 136 s. Monografia składa się z czterech części. W pierwszej znalazły się dwa rozdziały: *Zadania, które stoją przed logiczną analizą pojęć typologicznych*, oraz *Pojęcia rodzinne w myśli późnego Wittgensteina. Problem kryteriów*. W części drugiej: *Polski odpowiednik sporu wokół podobieństwa rodzinnego - deskrypcyjne teorie pojęć typologicznych*. W

trzeciej: *Krytyka deskryptywnych teorii znaczenia - elementy teorii imion własnych; Pojęcia typologiczne jako pojęcia odnoszące się do rodzajów naturalnych. Nievesencjonalistyczne ujęcia rodzajów naturalnych*. W części ostatniej omówiono *Funkcjonowanie pojęć rodzinnych w dialogu*.

Cel rozprawy autor określił w sposób następujący: „W językach naturalnych występują terminy ogólne np. *gra*, dla których brakuje wyraźnych definicji równościowych. Niektórzy uważają ten brak za przypadkowy i próbują wzbogacić języki potoczne o definicje takich terminów, inni podkreślają, że za pomocą definicji równościowych nie da się adekwatnie opisać funkcjonowania pojęć z języka naturalnego. W poniższej pracy postaram się przedstawić argumentację związaną z tymi dwoma stanowiskami oraz opisać pewien mechanizm komunikacyjny, który powoduje, że pojęcia ogólne są nieostre”. Monografię zamyka obszerna bibliografia prac cytowanych, tekstów dotyczących podobieństw rodzinnych, rodzajów naturalnych, oraz *Indeks nazwisk*.

4. Jolanta Świderek: *Logika Klaudiusza Galena*. Warszawa 1990, 122 s. Bohaterem monografii jest Klaudiusz Galen, starożytny lekarz i autor licznych traktatów. Wiele z nich zaginęło, inne spłonęły w czasie pożaru Rzymu w 192 roku. Ocalałe i odszukane prace zostały zebrane w 22 tomach, które w latach 1821-1823 wydał C. G. Kühn. O celu swojej rozprawy autorka pisze: „Zdaniem tej pracy jest możliwie pełne przedstawienie systemu logiki Galena oraz pokazanie związków tego systemu z systemem Stoików i Perypatetyków. Interpretacja taka jest możliwa dzięki zastosowaniu metody Jana Łukasiewicza, polegającej na prezentowaniu osiągnięć myśli dawnej poprzez osiągnięcia współczesnej nauki”.

Na zawartość rozprawy złożyły się informacje o Galenie i jego dorobku, o jego semiotyce i logice formalnej (r. I-III). W rozdziałach IV-VI omówiono teorie wnioskowań: sylogizm hipotetyczny, kategoryczny i relacyjny. Ostatni rozdział autorka poświęciła rekonstrukcji metodologii Galena stosowanej w badaniach empirycznych. Pracę zamyka wykaz ważniejszych dat z życia Galena, zestaw jego prac cytowanych w tekście oraz rejestr 137 pozycji omawiających jego dorobek.

5. Leon Koj: *Analiza i przeglądy semiotyczne*. Warszawa 1990, 280 s. W pracy tej autor zebrał różne artykuły opublikowane w latach 1958-1988 i podzielił je na dwie części. W części pierwszej omówił problematykę związaną z reizmem oraz zwrotnością relacji i oznaczania. W tej samej części omówiono „powstawanie języków sztucznych z języków naturalnych” oraz „pewną odmianę semowej koncepcji znaczenia”. W części drugiej autor prześledził związki badań językowych z filozofią oraz poddał analizie rolę języka jako narzędzia działania. Całość zamyka informacja bibliograficzna do poszczególnych rozdziałów.

6. Z. Muszyński (red.): *Język, znaczenie, rozumienie i relatywizm*. Warszawa 1991, 184 s. Zbiór artykułów pod redakcją Zbysława Muszyńskiego został poświęcony analizie języka i jego „składnika semantycznego wiążanego w tradycji filozoficznych badań nad językiem naturalnym zarówno z pojęciem znaczenia, jak i relacji”. Celem tomu jest ukazanie „możliwości oddzielenia wiedzy o rzeczywistości pozajęzykowej od wiedzy o języku”. W książce znalazły się artykuły: Paweł Bytniewski: *Hipoteza Sapira-Whorfa, czyli język jako medium poznania*; Zbysław Muszyński: *Semiatyczne koncepcje Hilarego Putmana*; Tadeusz Skalski: *Teza o niewspółmierności teorii naukowych a nowa teoria oznaczania*; Jacek Woźniak: *Uwagi o teorii imion własnych Searle'a*; Maria Bąk: *Gramatyka przestrzeni (na przykładzie koncepcji C. Vandeloise'a)*; Jerzy Warakomski: *Problemy znaczenia w komunikacji językowej*; Jerzy Żmudzki: *O przedmiocie translacji ina-*

czej; Ricjard C. Jennings: *Przekład, interpretacji i rozumienie*; Rolandas J. Pavilionis: *Język, znaczenie, rozumienie i relatywizm*; Filozofia języka: *problem analizy zdań przekonaniowych*; Jacek Pańniczek: *Problemy logiki fikcji*.

7. Jacek Pańniczek (red.): *Ontologia fikcji*. Warszawa 1991, 209 s. Praca została omówiona w dziale recenzji przez Zofię Majewską.

8. Henryk Kardela, Zbysław Muszyński (red.): *Noam Chomsky: inspiracje i perspektywy*. Autorzy opracowania nie stawiali sobie żadnego celu wyrażonego *explicitie*. W Uniwersytecie Marii Curie-Skłodowskiej, prawdopodobnie w latach 1986 i późniejszych, zostało przeprowadzone seminarium „Noam Chomsky: inspiracje i perspektywy” zorganizowane przez Instytut Filologii Angielskiej oraz Redakcję Serii Wydawniczej „Realizm. Racjonalność. Relatywizm”. Książka jest zbiorem wygłoszonych tam referatów poszerzonym o artykuły napisane w ramach Programu RPB III. 28 Znak-Język-Rzeczywistość. W tomie znalazły się następujące prace: H. Kardela, Z. Muszyński: *Noam A. Chomsky. Biogram*; N. Chomsky: *List*; Z. Muszyński: *Gramatyka, gramatyczność i twórczość, czyli między gramatyką a polityką*; F. D’Agostino: *Mentalizm i racjonalizm w ujęciu Chomsky’ego*; Wł. Zabrocki: *Semiotyczny status gramatyki w stadiach rozwoju generatywistycznej teorii języka*; H. Kardela: *Czy Noama Chomsky’ego gramatyka generatywna jest naukowym programem badawczym?*; H. Kardela: *Rozszerzona teoria standardowa a fakt językowy*; P. Stalmaszczyk: *Gramatyka uniwersalna Chomsky’ego - najnowsze tendencje i niektóre implikacje*; W. Gonet: *Status poznawczy klasycznej fonologii generatywnej*; G. A. Kleparski: *Leksykalna zmiana znaczeniowa w świetle gramatyki Noama Chomsky’ego i gramatyki kognitywnej*; J. Fife: *Funkcjonalizm jako szkoła językoznawcza*. Książka nie została zaopatrzona ani we wstęp, wprowadzenie czy podsumowanie i tym samym jako publikacja naukowa ma charakter unikatowy.

9. Mieczysław Omyła (red.): *Szkice z semantyki i ontologii sytuacji*. Warszawa 1991, 115 s. Pozycję omówiono w dziale recenzji vol. 13, 1992 „Edukacji Filozoficznej, (T. Jordan: *Filozoficzne zastosowania logiki niefregowskiej*).

10. Jerzy Pelc, Leon Koj (red.): *Semiotyka dziś i wczoraj*. Wrocław 1991, 418 s. Ten obszerny tom został podzielony na dwie części. W pierwszej (trzynastu autorów) pomieszczono artykuły z zakresu: *Znak, znaczenie, rzeczywistość*, zaś w drugiej (trzydziestu dwóch autorów) językoznawcy piszą o języku i znaczeniu. Prace te zostały przetłumaczone z języków: angielskiego, francuskiego, niemieckiego, włoskiego i rosyjskiego.

Wobec wielu semiotyk i form ich uprawiania, w książce uwypuklono semiotykę filozoficzno-logiczną oraz lingwistyczną, z odniesieniami do świata kultury i przyrodoznawstwa i z preferencją semiotyki teoretycznej niż stosowanej. Teksty zebrane w tomie w przeważającej mierze pochodzą z sympozjów organizowanych przez Jerzego Pelca i Leona Koję, aczkolwiek całość otwiera tekst odczytu Alfreda Ayera *Obrona empiryzmu*, wygłoszonego na zakończenie XVIII Światowego Kongresu Filozofii w Brighton (sierpień 1988 r.). Antologia, choć obrazuje jedynie niewielki zakres tego, co aktualnie w światowej semiotyce się dzieje, daje reprezentatywny przegląd problematyki.

11. Antoine Arnauld, Claude Lancelot: *Powszechna gramatyka racjonalna (gramatyka z Port-Royal)*. Warszawa 1991, 107 s. Przekład: Barbara Głowacka i Jerzy Kopania. Wstęp i przypisy: Jerzy Kopania.

Łacina będąca w kulturze europejskiej językiem uniwersalnym, z czasem stała się językiem martwym, toteż w XVII wieku rozpoczęto badania porównawcze nad gramatykami różnych języków. Zajął się tym Claude Lancelot (1615-1695) mieszkający w niewiel-

kiej wiosce należącej do klasztoru cysterek w Port-Royal. W rezultacie swoich badań Lancelot napisał popularne podręczniki do nauki wielu języków świata. Filozoficzne wartości jego wysiłków dostrzegł zwolennik filozofii Kartezjusza, Antoine Arnauld (1612-1694). W 1660 roku razem wydali *Gramatykę* omawiającą nie tylko naturę słów, zasady składni i gramatykę jako sztukę mówienia, ale także trzy podstawowe działania umysłu: pojmowanie, sądzenie i rozumowanie. Toteż nazwali swoją gramatykę jako racjonalną próbę opisu powszechnych struktur językowych (w przyszłości badania te kontynuował Noam Chomsky). Autorzy podzielili swoją książeczkę na dwie części: *Część pierwsza, w której jest mowa o głoskach i znakach graficznych*, oraz *Część druga, w której jest mowa o zasadach i racjach, na jakich są oparte różne formy znaczenia słów*.

12. Witold Marciszewski: *Logika z retorycznego punktu widzenia*. Warszawa 1991, 236 s. Autor tak pisze o swojej rozprawie: „Poszukiwania, których wyrazem jest ta książka koncentrują się wokół wzajemnych oddziaływań dwóch rodzajów zapisu myśli: zewnętrznego i wewnętrznego. Wiemy z doświadczenia, jak funkcjonuje ten zewnętrzny, czyli *zapis językowy*. A domyślamy się, że musi istnieć zapis wewnętrzny, zakodowany gdzieś w ludzkim ciele (pewnie w neuronach, ale mogą to być wszechobecne w organizmie konfiguracje chemiczne, elektroniczne itp.). Autor nazywa go „*zapisem biologicznym*”. W książce została podjęta próba przetworzenia owego zapisu wewnętrznego za pomocą zapisów zewnętrznych. Całość została podzielona na siedem rozdziałów: 1. *Logika a sukces argumentacji*; 2. *Przetwarzanie informacji w rozumowaniu, świadome i podświadome, formalne i materialne*; 3. *Logika zdań*; 4. *Logika predykatów*; 5. *Dedukcja naturalna*; 6. *Rodzaje i funkcje definicji: przegląd problematyki*; 7. *Retoryczna rola definicji: „odpowiednie dać rzeczy słowo*”. Całość zamyka wykaz prac cytowanych oraz indeks rzeczowy.

13. Alicja Helman: *Historia semiotyki filmu*. Warszawa 1991, 158 s., t. 1. *We Wstępie* czytamy: „Semiotyka filmu rozwija się przede wszystkim w latach sześćdziesiątych i pierwszej połowie siedemdziesiątych, choć już wówczas dają o sobie znać tendencje krytyczne wobec niej i następują daleko idące przeobrażenia tej dyscypliny. Z naszej dzisiejszej perspektywy charakter tych przeobrażeń, polegających na związkach z psychoanalizą i teorią lewicowo-radykalną, pozwala na wyodrębnienie dwu faz, które historycy myśli filmowej nazwali semiotyką pierwszą i semiotyką drugą. Przedmiotem naszej uwagi będzie semiotyka pierwsza, która przy całej swej swoistości odpowiada w ogólnych zarysach powszechnemu rozumieniu semiotyki jakiejś dziedziny przedmiotowej. Semiotyka pierwsza była bowiem przede wszystkim semiotyką sztuki filmowej, a dopiero później, semiotyką filmowej komunikacji”.

Książka składa się z ośmiu rozdziałów: 1. *Semiotyka avant la lettre*; 2. *Roland Barthes*; 3. *Christian Metz*; 4. *Pier Paolo Pasolini*; 5. *Umberto Eco*; 6. *Gianfranco Bettetini*; 7. *Początki semiotyki amerykańskiej*; 8. *Jurij Lotman*. Całość zamykają: *Krótki aneks na tematy polskie, Zakończenie*, bibliografia i indeks rzeczowy.

14. Krystyna Misiuna: *Ontologiczne założenia języka*. Warszawa 1991, 74 s. O swojej pracy autorka pisze: „Celem, jaki stawia przed sobą ta praca, jest wskazanie niektórych kryteriów semantycznych ontologicznych założeń języka. Termin *kryteria semantyczne* będzie używany tu zamiennie z terminem *racje semantyczne*. Tak więc centralnym zagadnieniem tej pracy jest podanie racji natury semantycznej dla uznania określonych twierdzeń egzystencjalnych. Praca ta stanowi zarazem próbę eksplikacji terminu *założenie ontologiczne języka*. Podstawowa jej teza głosi, że założenia ontologiczne języka zależne są od przypisanej mu semantyki. Tezę tę uzasadnia się w oparciu o przykłady trzech

rodzajów semantyk, tj. semantykę referencyjną, podstawieniową oraz semantykę języka z różnymi typami zmiennych indywidualnych. Pracę podzielono na rozdziały: 1. *Rekonstrukcja założeń ontologicznych klasycznej semantyki referencyjnej*; 2. *Rekonstrukcja założeń ontologicznych semantyki przedstawieniowej*; 3. *Rekonstrukcja założeń ontologicznych semantyki języków z różnymi typami zmiennych indywidualnych*. Pracę zamykają: *Zakończenie*, bibliografia oraz indeks rzeczowy.

15. Zygmunt Ziemiński, Maciej Zieliński: *Dyrektywy i sposób ich wypowiedzania*. Warszawa 1992, 131 s. Tomik składa się z dwóch części. Pierwszą, zatytułowaną *Ujęcia modelowe*, napisał Zygmunt Ziemiński, zaś drugą omawiającą *Wypowiedzi dyrektywne w praktyce językowej* - Maciej Zieliński. Praca jest poświęcona związkowi, jaki zachodzi między semantyką teoretyczną i semantyką praktyczną w wydaniu dyrektywalnym, tj. języku tekstów prawnych. W pierwszej części omawia się wypowiedzi dyrektywne w ujęciu modelowym, zaś w drugiej - ich zastosowania w języku prawnym i prawniczym. Nie jest to rozprawa systematyczna z zakresu semiotyki ogólnej. Jak autorzy piszą, ich celem było „wychwycenie tych osobliwości języka dyrektyw czy języka dotyczącego dyrektyw, które mogą budzić trudności przy rozstrzyganiu problemów nauk prawnych oraz praktyki prawniczej. W szczególności chcemy zwrócić uwagę na podstawowe zasady formułowania tekstów aktów prawodawczych oraz swoiste zasady interpretacji przepisów prawnych, które mogą być interesujące z punktu widzenia semiotyki ogólnej”. Pracę zamyka indeks rzeczowy.

16. Barbara Stanosz: *10 wykładów z filozofii języka*, Warszawa 1991, 107 s. Wykład pierwszy, wprowadzający, został poświęcony omówieniu miejsca filozofii języka w filozofii współczesnej, porównaniu filozofii języka z językoznawstwem oraz filozofii języka z logiką. Oto problematyka dalszych wykładów: 2. *Zbiór zdań. Baza empiryczna*; 3. *Zbiór zdań. Delimitacja*; 4. *Struktura zdania*; 5. *Logiczna forma zdania. Założenia i zasady konstrukcji*; 6. *Forma logiczna a struktura zdania*; 7. *Znaczenie zdania. Poziomy opis*; 8. *Prawda i znaczenie*; 9. *Przekład i znaczenie*; 10. *Interpretacja*. Całość zamyka wykaz pozycji cytowanych oraz indeks rzeczowy. Każdy wykład jest zakończony pytaniami sprawdzającymi i tuż obok nich, na tej samej stronie podano odpowiedzi. Ze względów dydaktycznych lepiej byłoby odpowiedzi podać osobno, np. na końcu podręcznika.

17. *Fragmety filozoficzne ofiarowane Henrykowi Hiżowi w siedemdziesiątą piątą rocznicę urodzin*. Warszawa 1992, 177 s.

Henryk Hiż jest przedstawicielem szkoły lwowsko-warszawskiej. Był uczniem Tadeusza Kotarbińskiego, Stanisława Leśniewskiego i Jana Łukasiewicza. Przed II wojną światową studiował filozofię w Uniwersytecie Warszawskim, zaś podczas wojny, jako współpracownik Tadeusza Kotarbińskiego, wykładał na tajnych kompletach uniwersyteckich. Sam wychował liczne grono uczniów, do których, między innymi, należeli: Klemens Szaniawski, Jan Białostocki, Jerzy Miller, Marcin Czerwiński, Jerzy Pelc. Ten ostatni pisze we *Wstępie*: „Zarówno Jemu osobiście, jak Jemu w tamtej roli, w roli przedstawiciela tamtego grona, składają w darze swoje prace przyjaciele i koledzy, pragnąc wyrazić swą przyjaźń i uznanie Jemu samemu, a pamięć o czasach, które minęły, i ludziach, którzy odeszli. (...) Prace swe Henrykowi Hiżowi składają w darze koledzy z różnych epok i z odległych miejsc, jak Australia, Polska i Wielka Brytania. (...) pragną Mu wyrazić wdzięczność za to, że godnie reprezentuje w świecie Polskę myślącą. Ale także zapewne objawiają w ten sposób sympatię dla stylu filozofowania, dla stylu mówienia i pisanania, dla stylu właściwego tej szkole, która ukształtowała Henryka Hiża”. W tomie Jubilatowi prace swe złożyli:

Zdzisław Augustynek: *Kazimierz Ajdukiewicz o czasie*; Jacek J. Jadacki: *Definicja, eksplikacja i parafraza w tradycji Ajdukiewiczowskiej*; Ryszard Jadczyk: *Logistyka a pogląd na świat (przyczynek do biografii Jana Łukasiewicza)*; Leon Koj: *O zasadności przekonań*; Czesław Lejewski: *Wspomnienie o Stanisławie Leśniewskim*; Jerzy Pelc: *Kilka pytań do znawców Peirce'a teorii znaków*; Jan Srzednicki: *Niepełne opisy - uwagi o czasie i przestrzeni (wariacje na tematy kantowskie)*; Witold Strawiński: *O możliwych podstawach klasyfikacji nauk*; Klemens Szaniawski: *Uwaga na temat paradoksu płonącego domu*; Jan Woleński: *„Byt” i byt*; Bogusław Wolniewicz: *Z badań formalnych nad pojęciem sytuacji*. Tom zamyka obszerny indeks rzeczowy.

18. Alicja Helman, Jacek Ostaszewski (red.): *Film: język-rzeczywistość-osoba*. Warszawa 1992, 254 s. Antologia została poświęcona analizie praktycznego wymiaru semiotyki, jakim jest język filmu. Autorka *Wstępu*, Alicja Helman, pisze: „Inspiracja semiotyczna objęła refleksję nad filmem z początkiem lat sześćdziesiątych. Semiotyczna zorientowana teoria filmu zaczęła się rozwijać przede wszystkim we Francji (Barthes, Metz) i Włoszech (Eco, Pasolini, Bettetini) szybko obejmując swym zasięgiem inne kraje europejskie, wśród których istotną rolę odegrała Anglia (Wollen) i Związek Radziecki (Lotman, Iwanow). Niemniej semiotyka rozwijała się we wszystkich ośrodkach badawczych stając się dominującym sposobem uprawiania refleksji nad filmem. Krytyczna recepcja teorii europejskich w Stanach Zjednoczonych sprawiła, iż Amerykanie (Worth, Pryluck) wywiedli refleksję nad językiem filmu z innych źródeł inspiracji”. Elementy psychoanalizy, krytyki ideologii i destrukcjonizmu jako opozycji wobec strukturalizmu, przyniosła w latach sześćdziesiątych francuska „nowa fala” w kinematografii, uwypuklając kategorię podmiotu w języku. Cel antologii określono w sposób następujący: „Niniejsza antologia próbuje zdać sprawę z bujnych dziejów trzydziestolecia 1960-1990. (...) Nie jest więc opowiedzianą za pomocą oryginalnych tekstów historią semiotyki. Jest to raczej zbiór tekstów sygnalizujących różne możliwe warianty rozumienia tego, co uchodziło niegdyś i uchodzi dzisiaj za podejście semiotyczne do materiału filmowego”.

W tomie znalazły się teksty: Roland Barthes: *Problem znaczenia w filmie*; Peter Wollen: *Semiologia filmu*; Christian Metz: *Pluralność kodów kinowych*; Gianfranco Bettetini: *Semiotyczne podejście do inscenizacji: jawność przedstawieniowa*; Sol Worth: *Obrazy nie mogą powiedzieć, że coś nie istnieje*; Calvin Pryluck: *Filmowa metafora metafory: zastosowanie modeli lingwistycznych w filmoznawstwie*; Stephen Heath: *Język, obraz i dźwięk*; Paul Willemen: *Dyskurs kinowy: problem mowy wewnętrznej*; Maunel De Landa: *Wittgenstein w kinie*; Paolo Lugh: *Gdy mówienie nakłania kogoś do zrobienia czegoś: manipulacja i akty mowy w języku werbalnym zwiastunów filmowych*; Michael Colin: *Struktury tekstualne przekazu filmowego*; Kiyoshi Takeda: *Kino autorefleksyjne: niektóre problemy metodologiczne*; Peter Wuss: *Percepcja filmowa a wiedza prekonitywna*; Jurij Cywjan: *O semiotyce napisu w filmie niemym*; Wiaczesław Iwanow: *Film w filmie*; Dugald Williamson: *Język a różnica seksualna*.

19. Ida Kurcz, Jerzy Bobryk (red.): *Akty semiotyczne, ich wytwory i mechanizmy*. Warszawa 1992, 184 s. Praca nosi podtytuł: *Z psychologicznych teorii i badań nad procesami poznawczymi i komunikacją*. We *Wstępie* czytamy: „Przedkładany tom jest próbą przypomnienia tradycji polskiej psychologii i pokazania jej na tle wybranych osiągnięć psychologii angielskiego obszaru językowego. (...) Są to prace z zakresu psychologii poznawczej i psychologii języka. Międzyludzka komunikacja splata się z ludzkimi procesami poznawczymi nie tylko w taki sposób, że komunikujemy to, co wiemy. Związek między językiem myślenia przenikają się wzajemnie. (...) psychologia, tak jak każda dziedzina

humanistyki, badać musi zarówno czynności, jak i ich trwale lub nietrwale efekty, czyli wytwory”.

W tomiku znalazły się teksty: Teresa Rzepa: *Semiotyczne akcenty w pracach Władysława Witwickiego*; Teresa Rzepa: *Komunikacja w rozumieniu psychologicznym*; Anna Potocka-Hoser, Anna Polkowska: *Analiza dyskursu we współczesnej psychologii społecznej*; Jerzy Bobryk: *Symbolizacja, ekspresja, intencjonalność (psychologiczne mechanizmy kierujące ludzkimi czynnościami poznawczymi)*; Maciej Haman: *Równoległe, rozproszone modele przetwarzania informacji*; Michał Zagrodzki: *Teoria składników semantycznych a psychologia*; Ida Kurcz: *Teorie reprezentacji umysłowej procesów. Całość zamyka indeks pojęć.*

20. Maciej Grochowski: *Konwencje semantyczne a definiowanie wyrażen językowych*. Warszawa 1993, 116 s. W części pierwszej zatytułowanej *Konwencje a definicje*, autor omawia teoretyczne podstawy definiowania. Jak sam pisze, chodzi tam o „próbę wyjaśnienia pojęcia konwencji oraz dwóch pojęć pochodnych, mających bezpośredni wpływ na ustalanie zasad tworzenia definicji, mianowicie pojęć konwencji semantycznej i konwencji referencji”. Autor starał się także zaproponować charakterystykę zakresu pojęcia definicji słownikowej. W drugiej części zatytułowanej *Jednostki leksykalne rozkładalne częściowo - interpretacje*, podjęto próbę „empirycznego (analitycznego) uzasadnienia hipotezy o istnieniu jednostek leksykalnych rozkładalnych częściowo”. Omówiono także semantyczną teorię prototypów, której założenia metodologiczne stanowiły dla autora przedmiot polemiki. Oprócz wykazu literatury, sporządzono *Indeks wyrażen definiowanych* oraz *Indeks podstawowych terminów*.

*

Niektóre z sygnalizowanych opracowań doczekały się szczegółowego omówienia na łamach „Edukacji Filozoficznej” (poz. 2, 7, 9). Pozostałe, z braku miejsca oraz odmiennej profilu niniejszego periodyku, zaprezentowano jedynie w najbardziej oszczędnej formie: autor tej prezentacji, nie chcąc czytelnika złudnie mamicić znajomością rzeczy, najczęściej oddawał głos samym autorom precyzującym cele własnych rozpraw oraz ograniczył się do wyliczenia tematów i problemów; zrezygnował z niewykonalnej w takim przeglądzie, próby merytorycznego i krytycznego ich omówienia. Niemniej cel informacyjny został osiągnięty, a wszystkich zainteresowanych problematyką wypada odesłać do Zakładu Semiotyki Logicznej Uniwersytetu Warszawskiego, ul. Krakowskie Przedmieście 3, 00-927 Warszawa, tel. 022-20-03-81 wewn. 172, gdzie powyższe pozycje można jeszcze nabyć.